

Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Türk Dış Politikası (1929-1930)

Turkish Foreign Policy in Aksaray Vilayet (Province) Newspaper (1929-1930)

Doç. Dr. Selahattin ÇAVUŞ¹, Arş. Gör. Muhammet Emin ÇİFÇİ²

Öz

2 Kasım 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nin bir sonucu olarak yayımlanmaya başlanan vilayet gazeteleri, uzun yıllar taşrada yayın faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu gazetelerden bir kısmı Cumhuriyet sonrası yayım hayatına devam etmiş, yine Cumhuriyet sonrası vilayet gazetelerine yenileri eklenmiştir. Tepeden modernleşmenin bir aracı olarak kullanılan vilayet gazeteleri, Cumhuriyet'in kültür taşıyıcılığı görevini de icra etmiştir. 1926 yılında Aksaray ilinde yayımlanmaya başlayan yarı resmî Aksaray Vilayet Gazetesi, 1933 yılına kadar çıkmaya devam etmiş, bu süre zarfında öncülleri gibi taşrada resmî söylemin taşıyıcılığını üstlenmiştir. Bu çalışmada, Aksaray Vilayet Gazetesi'nin Türk dış politikasına ilişkin gelişmeleri sunuş biçimine odaklanılmıştır. Çalışmada öncelikle, dönemin Türk dış politikası Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri ve komşu ülkelerle geliştirilen ilişkiler üzerinden ele alınmıştır. Daha sonra, tarihsel araştırma tasarımı uygulanarak gazetenin 1929-1930 yılları arasındaki 97 sayısı ele alınmış, Türk dış politikasıyla alakalı çoğunluğunu haberlerin oluşturduğu 38 metinsel içerik, betimsel analize tabi tutulmuştur. Buna göre Aksaray Vilayet Gazetesi, dış politika içeriklerinde, "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesiyle şekillenen dönemin Türk dış politikasının ruhunu yansıtır biçimde dengeli bir üslup kullanmış, haberlerinde ve köşe yazılarında çoğunlukla dostluk ve müttefiklik temalarını ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte gazete, yabancı basının Türk modernleşmesi ve yeni Cumhuriyet'le ilgili takdir dolu mesajlarını "Yabancı Matbuat Hülasaları" başlığı altında sayfalarına taşımıştır. Bu bağlamda gazete, resmî niteliğiyle uyumlu bir şekilde taşradaki okura ideoloji aktarımında bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Aksaray, Vilayet Gazetesi, Türk dış politikası

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The provincial newspapers, which started to be published as a result of the Provincial Regulation, continued publishing for many years. Some of these newspapers continued to be published after the proclamation of the Republic. Province newspapers, which is a tool for modernization, has made the Republic's cultural trait. Aksaray Provincial Newspaper, which was published between 1926-1933, was the carrier of the official discourse in the provinces just like before. It has been focused that presentation of developments related to Turkish foreign policy at Aksaray Province Newspaper. In this study, firstly, Turkish foreign policy has been dealt with through The Union of Soviet Socialist Republics, United States, European countries and neighboring countries. Then, historical research design was applied and 97 numbers of the newspaper between 1929-1930 were examined. Accordingly, the newspaper used a balanced tone based on "Peace at Home, Peace in the World" in accordance with the spirit of the period in its foreign policy contents. In the news, mostly the themes of friendship and alliance were highlighted. In addition, admiration of the foreign press about Turkish modernization and the new Republic, moved to the pages under the title of "Foreign Press Summaries". In this context, newspaper transferred the ideology to the readers of the provinces.

Keywords: Aksaray, Provincial Newspaper, Turkish foreign policy

Makale Türü: Research

¹ Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi, selahattincavus@aksaray.edu.tr.

² Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi, muhammetemincifci@aksaray.edu.tr.

Giriş

Osmanlı'da yerel basın ilk örnekleri, mahalli idarelerdeki değişikliğin ardından kurulan vilayet gazeteleridir. 19. yüzyılın ikinci yarısında yaygınlaşan vilayet gazeteciliği, 1970'lere kadar taşrada varlığını sürdürmüştür. Esasen resmî yazışmaları kolaylaştırmak (Kocabaşoğlu ve Birinci, 1995: 103) amacıyla 2 Kasım 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'yle kurulan vilayet matbaalarında, vilayet gazetelerinin yanı sıra salname, kitap ve dergi basımı gerçekleştirilmiştir. Tepeden modernleşmenin başlıca araçlarından olan bu gazeteler, aynı zamanda Cumhuriyet'in kültür taşıyıcısı niteliğini uzun yıllar muhafaza etmiştir. Bir kısmı Cumhuriyet döneminde yayınlarına devam eden vilayet gazetelerinde, hükümet haberleri başta olmak üzere; eğitim, sağlık, kültür konularına ve hatta reklâmlara yer verilmiştir.

Yarı resmî nitelikteki Aksaray Vilayet Gazetesi, Aksaray Vilayeti'ne matbaa kurulması emri uyarınca 19 Teşrin-i Evvel 1926 tarihinde yayımlanmaya başlamış, şehrin ilçeye dönüştürüldüğü 1933 yılına kadar yayınlarına devam etmiştir. İdarehanesi Aksaray Vilayet Matbaası olan gazete, ilk zamanlar Çarşamba günleri yayımlanmış ve yayın ilkesini “hep samimiyet hep muhabbetle halkın, köylünün anlayabileceği bir lisan kullanarak siyasi ve şahsi olmamak şartıyla ilmi, edebi, fenni yazılar icra ve tatbik-i kabil faydeli şeyler yayımlamak” olarak belirlemiştir (Çavuş ve İşliyen, 2017, s. 212). Şehrin basın yayın geleneğini başlatan gazete, Cumhuriyet'in halka benimsetilmesi ve inkilâpların yaygınlaştırılmasındaki rolü bakımından Türk basın tarihinde önemli bir yerde durmaktadır (Çavuş, 2018, s. 42).

Bu çalışmanın amacı, vilayet gazeteciliğinin karakteristik bir örneği olan Aksaray Vilayet Gazetesi'nin Türk dış politikasına dönük haberlerini mercek altına alarak, yeni Türk Cumhuriyetinin resmî söyleminin taşra basındaki yansımalarını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda, 1929-1930 dönemi temel alınarak, Türk dış politikasının özellikleri ve bu dönemin belirleyici aktörleri incelenmiş, arşiv taraması yoluyla elde edilen veriler, tarihsel araştırma tasarımına uygun olarak analiz edilmiştir.

1. 1929-1930 Arası Türk Dış Politikası

İki dünya savaşı arası yaşanan ekonomik buhran ile bu döneme damgasını vuran revizyonist-statükocu kavgasının Türkiye Cumhuriyeti üzerinde birtakım sonuçları olmuştur. Bu dönemde yaşanan revizyonist-statükocu kavgasında her iki taraf da jeopolitik önemi büyük olan Türkiye'yle yakınlaşmaya çalışmıştır. Yine bu dönemde Türkiye'nin lehine seyreden bir başka gelişme de Bolşevik İhtilali sonrası iç sorunlarıyla boğuşan Sovyet Rusya'nın, uzunca bir süre yeni Cumhuriyet için tehdit olmaktan çıkmasıdır (Oran, 2009, s. 242). 1923'te kurulan yeni Cumhuriyet'in dış politikası, bu tarihten 1945'e kadar temkinli, gerçekçi, statükoyu ve zorlukla kazanılmış zaferi korumayı hedefleyen bir politika olarak tanımlanabilir (Zürcher, 2000, s. 291). Türkiye Lozan'dan sonra barışçı bir dış politika izlemiş, dış dünya ile ilişkilerini bu politika üzerine bina etmiştir (Gönlübol ve Sar, 2014, s. 60). Bununla birlikte, Lozan'da çözüme kavuşturulamayan Musul sorunu, Fransa ile yaşanan sınırlar ve Hatay sorunu, yeni Cumhuriyet'e miras kalan Osmanlı borçları gibi birçok sorun, 1920'li ve 1930'lu yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

Musul'dan kalan sorunların barışçıl yollarla çözülmesi, Sovyetlerle ilişkilerin uzunca bir süre olumlu seyretmesi, Almanya ile olan ticari temelli karşılıklı muhtaçlık ilişkisi, İran ve Afganistan gibi bölge devletlerinin Türkiye'yle benzer dönemde modernleşme sürecine girmesi gibi etkenler, Türkiye'nin arzu ettiği denge politikasını hayata geçirmesine olanak sağlamıştır.

1.1. Türkiye-SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) İlişkileri

Rusya'nın sıcak denizlere inme politikası ve Osmanlı-Rusya arasında süregelen nüfuz mücadelesi nedeniyle Osmanlı döneminde “çatışmacı” bir karaktere sahip olan Türkiye-Rusya ilişkileri, Kurtuluş Savaşı'yla birlikte işbirliği odaklı bir nitelik kazanmıştır. 1917'de yaşanan Bolşevik İhtilali sonrasında ideolojik ve stratejik müttefik arayışında olan Lenin ile Atatürk

arasındaki ilk temas, Kurtuluş Savaşı'nın başlarında, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışını takiben Sovyet delegasyon şefi Budiyeni aracılığıyla sağlanmıştır (Büyükakıncı, 2008, s. 120-122). Cumhuriyetin kuruluşuna kadar resmî ve gayri resmî yollarla sürdürülen Türk-Sovyet ilişkileri, Cumhuriyet sonrasında "Lausanne'den kalan meselelerin hallinde Batılı Devletlerin Türkiye'ye karşı davranışlarının etkisi altında gelişmiştir" (Gönlübol ve Sar, 2014, s. 77). Bu dönemde iki ülke arasında 1925 Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması, 1927 Ticaret Antlaşması ve 1929 yılında 1925 Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nın 2 yıl süreyle uzatılmasını içeren bir protokol imzalanmıştır (Tellal, 2009, s. 317).

1930'a doğru, Türkiye'nin, eski düşmanları İngiltere, Fransa ve Yunanistan'la olan sorunlarını çözüme kavuşturmaya başlaması, Sovyetler Birliği'nde Türkiye'yi kaybetme endişesi doğurmuştur. Bunun üzerine Sovyet Hariciye Komiseri Yardımcısı Karahan, 12 Aralık 1929'da İstanbul'u, sonraki gün de Ankara'yı ziyaret etmiş; 1925 Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nı 2 yıl süreyle uzatan protokol bu ziyaret esnasında imzalanmıştır. Protokol, Türkiye ve Sovyetler arasındaki iş birliğinin sürmesini sağlasa da Türkiye ile Batılı devletler arasında iyi ilişkilerin gelişmesini engelleyememiştir (Gönlübol ve Sar, 2014, s. 81).

1.2. Türkiye-ABD (Amerika Birleşik Devletleri) İlişkileri

ABD'nin 1830 yılında İzmir'e konsolosluk açmasıyla başlayan Türk-Amerikan ilişkileri, Osmanlı Devleti'nin 20 Nisan 1917'de ABD ile diplomatik ilişkilerini kesmesiyle tıkanma noktasına gelmiştir. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan 2 ay sonra Lewis Heck ve George B. Ravndal adlı iki yetkilinin ABD tarafından İstanbul'a gönderilmesiyle ilişkiler yeniden canlanmaya başlamıştır. Bu gelişmeyi takiben, 1919 yılında ABD Akdeniz Filosu Komutanı Mark Lambert Bristol, önce ABD'nin İstanbul'daki kıdemli temsilcisi olarak atanmış; daha sonra Yüksek Komiser rütbesini kazanmıştır. 1919'dan 1927'ye kadar Türkiye'de kalan Bristol, 1923'ten sonra Cumhuriyet hükümeti tarafından Yüksek Komiser yerine ABD'nin diplomatik temsilcisi sıfatıyla muhatap alınmaya başlanmıştır. ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik olarak değil ortak olarak bulunması, Lozan'a gözlemci sıfatıyla katılım sağlaması ve Lozan sonrası iki ülke arasında Dostluk ve Ticaret Anlaşmaları'nın imzalanması, bu iki ülke arasındaki ilişkilerin ivme kazanması ihtimalini kuvvetlendirmiştir. Fakat sözü geçen Dostluk ve Ticaret Anlaşmaları'nın, nüfuz sahibi Ermenilerin ve misyonerlerin baskısı nedeniyle ABD Senatosu tarafından onaylanmaması, ilişkilerde bir süre daha gerginliklerin ve durgunluğun hâkim olmasına yol açmıştır. İlişkilerde dikkat çeken bir başka konu ise, her iki ülkenin 1927 yılında karşılıklı büyükelçi atamasına karşın ABD büyükelçilerinin 1937 yılına kadar başkent Ankara yerine İstanbul'daki eski büyükelçilikte ikamet etmesidir. 1937'ye geldiğinde ABD büyükelçisinin Ankara'da ikamet etmeye başlaması, diplomatik mütekabiliyetin ancak bu tarihte sağlandığına işaret etmektedir (Criss, 2008, s. 173-174).

1.3. Türkiye-Avrupa İlişkileri

Cumhuriyet sonrası Türkiye-Avrupa ilişkileri büyük ölçüde geçmişten kalan sorunların etkisinde gelişmiştir. İngiltere ile Lozan'da çözüme kavuşturulamayan Musul meselesi etrafında gelişen sorunlar, iki ülke arasındaki ilişkinin Ankara Antlaşması'na dek çeşitli gerginliklere sahne olmasına yol açmıştır. Musul sorununun İngiltere-Türkiye-Irak arasında yapılan bir antlaşmayla çözüme ulaşması ve Türkiye'nin Batılı devletlerle olan ilişkilerini düzeltme çabaları sonucunda İngiltere ile olan ilişkilerde bir yakınlaşma dönemi başlamıştır. Batı'yla ilişkilerin düzeltilmesi perspektifi doğrultusunda, 1930 yılına doğru Fransa ile sınırlar, borçlar ve Hatay Sancağı meselelerini; Yunanistan ile de mübadele sonrası oluşan Etabli Sorunu'nu çözüme kavuşturan Türkiye ile bu devletler arasındaki ilişkiler normalleşmeye başlamıştır (Erol, 2008, s. 170-171). Bu dönemde, Türkiye'nin I. Dünya Savaşı'nda aynı kaderi paylaştığı Almanya ile ilişkileri de olumlu seyretmiştir. Almanya'nın hammaddeye, Türkiye'nin ise teknolojiye duyduğu ihtiyaç, iki ülke arasında güçlü ticari ve ekonomik ilişkilerin tesis edilmesini sağlamıştır (Alkan, 2008, s. 195).

Atatürk dönemi Türkiye-İtalya ilişkileri genel olarak karşılıklı güvensizliğin hüküm sürdüğü bir karakteristiğe sahiptir (Müezzinoğlu, 2018, s. 87). I. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye topraklarından yeterince pay alamadığını düşünen İtalya'da, 1922'de başa gelen faşist Mussolini yönetiminin agresif ve yayılcı dış politikası, Cumhuriyet hükümetinin İtalya'ya karşı teyakkuzda bulunmasına neden olmuştur (Al, 2014, s. 70). Bununla birlikte 1927 yılı iki ülke ilişkilerinin normalleşmeye başlaması açısından önemli bir tarihtir. Bu tarihte İtalya'nın Türkiye üzerindeki emellerini erteleyerek Balkanlara odaklanmaya başlaması ve Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile ilişkilerini düzeltmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesine aracı olmuştur (Müezzinoğlu, 2018, s. 100).

1.4. Komşu Ülkelerle İlişkiler

Bu dönemde Türkiye'nin dış politikasında en çok yer işgal eden komşu ülkeler Yunanistan ve İran olmuştur. Yunanistan'la olan mübadele sorunu ve İran'la olan sınır güvenliği sorunu, bu ülkelerle olan ilişkilerde ana gündem maddesini teşkil eden unsurlardır.

Lozan'da hızlıca çözüldüğü düşünülen ve 30 Ocak 1923'te bir antlaşmaya dökülen mübadele konusu, bu antlaşmanın uygulamasında çıkan başka sorunlar nedeniyle Türk-Yunan ilişkilerinde çok ciddi bir gerginliğe neden olmuştur. Yunanistan, antlaşmanın ikinci maddesinin yorumlanmasından doğan Etabli Sorunu'nu kullanarak, İstanbul ve çevresinde yaşayan Rum nüfustan mümkün olduğu kadar çoğunu mübadele kapsamının dışında bırakmak istemiştir. Türkiye'nin bu isteğe karşı çıkmasıyla mesele Milletler Cemiyeti Meclisi'ne gitmiş, meclis Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'ndan istişari mütalaa talebinde bulunmuştur. Divan'dan gelen mütalaa, sorunun hukuki yoldan çözümü için yeterli olmamış; Yunan Hükümeti Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk halkın varlıklarına el koymuş ve bu yerlere Türkiye'den gelen Rumları yerleştirmiştir. Buna mukabil olarak Türkiye de İstanbul'da yaşayan Rumların malvarlığına el koymuştur. Etabli Sorunu, 1926 yılına kadar siyasi yoldan çözülememiş, iki ülke arasındaki ilişkilerde gerginliğin devam etmesine yol açmıştır. Daha sonra 1 Aralık 1926'da, iki ülke arasında Atina Antlaşması yapılmıştır. Antlaşmaya göre Yunan Hükümeti, topraklarında bulunan Türklere ait emlakları muhtelit bir komisyonun belirlediği fiyat üzerinden satın alacak; Türkiye ise 1912'den önce ülkeyi terk eden Rumlarla genel olarak İstanbul'dakiler dâhil olmak üzere diğer Rumlara ait emlakları sahiplerine iade edecektir (Gönlübol ve Sar, 2014, s. 63-65). Atina Antlaşması da mübadelenin uygulanmasında ortaya çıkan sorunları bütünüyle çözememiş, iki ülke arasında dostluk ilişkilerinin tesis edilmesine imkân sağlamamıştır.

İki ülke arasında uzun süredir çözülemeyen mübadele meselesi, 10 Haziran 1930'da Ankara'da gerçekleştirilen bir antlaşmayla çözüme bağlanmıştır. Bu antlaşmayla birlikte İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya Türkleri'nin tamamı etabli olarak kabul edilmiştir. Antlaşma sonrasında Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler normalleşmeye başlamıştır. 27 Ekim 1930 tarihinde Yunanistan Başbakanı Venizelos Türkiye'ye gelmiş ve 30 Ekim'de iki ülke arasında Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması; Deniz Kuvvetleri'nin Sınırlandırılması Hakkında bir Protokol ile Oturma, Ticaret ve Denizcilik Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu gelişmeleri takiben 1931 yılı Ekim ayında Başbakan İsmet İnönü ile Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras Yunanistan'ı ziyaret etmiş ve iki ülke arasında dostluk dönemi başlamıştır (Al, 2014, s. 65).

Bu dönemde Türkiye'nin dış politika gündeminin üst sıralarında yer alan bir diğer komşu ülke İran'dır. İran'la bu dönemdeki ilişkiler, hem İran hem de Türkiye'de tesis edilen yeni rejimlerin benzerliği bakımından olumlu; 1932'ye dek çözülemeyen sınır sorunu bakımdan olumsuz bir seyre sahiptir. Bu sorun ortadan kalktıktan sonra ise Türkiye ve İran ilişkileri son derece olumlu seyretmiştir (Akdevelioğlu ve Kürkçüoğlu, 2009, s. 357). 1925 ve 1929-1930 yıllarında yaşanan Kürt isyanlarında, isyancıların İran'a geçmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır. 1925'te yaşanan isyanın ardından, sınır sorunlarına son verebilmek için 22 Nisan 1926 tarihinde Güvenlik ve Dostluk Antlaşması imzalanmıştır. Tarafların antlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle önce 1928'de ardından 1932'de imzalanan

anlaşmalarla sorun kalıcı olarak çözülmüş ve iki ülke arasındaki ilişkiler dostane bir nitelik kazanmıştır (Arafat, 2008, s. 216-217).

2. Araştırmanın Yöntemi ve Uygulanması

Tarihsel araştırma tasarımının uygulandığı bu çalışmada, Aksaray Vilayet Gazetesi'nin, Aksaray İl Halk Kütüphanesi'nden elde edilen sayısal nüshaları kullanılmıştır. Araştırmanın odaklandığı 30 İkinci Kanun 1929 -7 Kanunu Sani 1930 tarih aralığındaki 97 sayı mercek altına alınarak, dönemin Türk dış politikasında öne çıkan konular, Aksaray Vilayet Gazetesi'nin perspektifinden incelenmiştir. Bu dönemin ele alınmasında, gazetenin yalnızca Latin alfabesiyle yayına geçmesi, Lozan'dan kalan birçok sorunun çözülmüş yahut çözülmekte olması ve yeni Cumhuriyet'in denge politikasının nasıl işlediğini büyük ölçüde yansıtan bir dönem olması gibi nedenler etkili olmuştur.

2.1. Araştırma Soruları

1. Aksaray Vilayet Gazetesi, incelenen dönem içerisinde Türk dış politikasında hangi temalara öncelik vermiştir?

2. Aksaray Vilayet Gazetesi, Türk dış politikasına dönük içerikleri nasıl bir üslupla okurlara sunmuştur?

3. Aksaray Vilayet Gazetesi, Türk dış politikasına ilişkin yabancı basın kuruluşlarının ürettiği içerikleri nasıl aktarmıştır?

2.2. Verilerin Analizi

Türk dış politikasına ilişkin içerikler; Sovyetler Birliği, ABD, Avrupa, komşu ülkeler ve diğer ülkeler şeklinde başlıklandırılarak tarihsel, siyasi ve coğrafi özelliklere göre tasnife gidilmiştir. Böylece çalışmanın amacına uygun olarak temaların analizi ve yorumlanması için betimsel analiz şartlarına uygun zemin hazırlanmıştır. Betimsel analizde veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizde temel amaç, elde edilen bulguları düzenli bir biçimde yorumlayarak sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 255-256).

3. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın konu edindiği dönem aralığında toplam 97 sayı incelenmiş, Türk dış politikası ve diğer ülkelerle ilişkileri konu alan 38 içerik (haber, makale, duyuru), analiz edilmiştir.

3.1. Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Türkiye-SSCS İlişkileri

Milli Mücadele esnasında filizleri atılan Türkiye-SSCB ilişkileri Cumhuriyet döneminde de kuvvetlenerek devam etmiştir. Her iki ülkenin de batılı devletlerle yaşadığı sorunlar, iki ülke arasındaki ilişkinin kuvvet kazanmasını sağlamıştır. Aksaray Vilayet Gazetesi'nin 31 Temmuz 1929 tarihli 137. sayısında yer alan "Ruslarla Dostluğumuz" başlıklı haber, iki ülke arasındaki ilişkiyle ilgili fikir vermektedir. Haberde bir Rus gazetesinin Türk-Sovyet ilişkilerine yaklaşımı aktarılmış, "Moskuva İstesovezye gazetesi bir makalesinde Türkiyenin istiklal mücadelesinde muvaffakiyetle devam ettiğini harici siyasetin istiklalini mudafaaya matuf bulunduğunu yazmakta ve Türk Rus dostlugunun hiçbir hasım manavrasile sarsılmayacağını yazıyor"³ ifadelerine yer verilerek iki ülke arasındaki dostluk vurgulanmıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 31 Temmuz 1929, s. 3). Gazetenin 18 Birinci Kanun 1929 tarihli nüshasında, Karahan'ın, iki ülke arasındaki Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nın uzatılmasıyla sonuçlanacak olan ziyareti yer almaktadır. "Sovyet Hariciye Komiserliği Şark İşleri Müdürü M. Karahan Ankarada" başlıklı haberde Karahan'ın Ankara ziyaretiyle ilgili bilgiler verilmiş, "Tevfik Rüştü B. ziyafette bir untuk irat ederek milli Hükümetimizin daha ilk günlerinde teessüs eden samimi münasebatımızın bu suretle

³ Doğrudan alıntılar, metnin orijinaline sadık kalınarak verilmiştir. Alıntılardaki yazım yanlışları gazeteden kaynaklanmaktadır.

de yeni bir kuvvet iktisap ettiğini beyan etmiştir” ifadeleriyle bu ziyaretin iki ülke arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirdiği aktarılmıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 18 Birinci Kanun 1929, s. 4).

Gazete, 5 Şubat 1930 tarihli nüshasında, Rusya’da çıkan İzvestiya gazetesinin “Sovyet-Türk Dostluğunun Sağlamlaştırılması” adlı başmakalesine ilk sayfada yer vermiştir. Yazıda iki ülkenin Batı bloğuna karşı birlikteliğine ve iç ve dış politikada geçirdikleri süreçlerin benzerliğine dikkat çekilmiştir:

Malum olduğu veçhile her iki memleket aynı seneler zarfında onların müşterek düşmanları olan emperyalistler ve onların ajanları ile mücadele etmişler ve ayrı ayrı olarak memleket dahilinde kendi mürtecileri ile uğraşmakta bulunmuşlardır. Şimdi de, her iki memleket hariçten yapılan iktisadi tazyiklere karşı mukabele etmek mecburiyetindedirler. Bu gibi iki memleketin dostluğu elbette geçici bir mahiyette olamazdı. Bu dostluk şimdiki devrin hadisatı ceryanında silinmez bir iz bırakan sağlam kahhar bir amil olarak kalacaktır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 Şubat 1930, s. 1).

Bu dönemde iki ülke arasındaki ilişkinin ne denli güçlü olduğunu gösteren bir başka içerik de gazetenin 26 Şevval 1930 tarihli nüshasında alıntı olarak yer verilen Reşit Saffet imzalı “Türklüğe dair” adlı makaledir. Makalede Sovyet Hariciye Komiser Vekili Karahan “yoldaş” olarak tanımlanmakta, “...Türklerin ulu Gazilerine, hoşuna gidecek, iki kıymetli hediye takdim etmiştir” denilmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 28 Şevval 1930, s. 2).

3.2. Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Avrupa ile İlişkiler

Türkiye'nin Avrupalı ülkelerle ilişkileri, gazetenin incelemeye alınan sayılarında gündemi en çok meşgul eden dış politika haberlerindedir. Bu dönemde başta İtalya olmak üzere Fransa, Almanya, İngiltere ve Macaristan gibi Avrupa devletleriyle ilgili birçok haber yer almaktadır.

3.2.1. İtalya

İncelenen dönemde İtalya ile ilgili çıkan ilk haber, 30 İkinci Kanun 1929 tarihli nüshada “M. mosulinin mühim bir nutukları” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde Mussolini'nin ağzından şu cümleler aktarılmıştır: “İtalya, Gazi Mustafa Kemal hazretleri tarafından sevk ve idare edilen yeni Türkiyedeki vatanperver fikri nasıl takdir etmişse Türkiye de, İtalyanın kudreti siyasiyesin de en sağlam teşriki mesai dostluğunu bulacaktır” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 İkinci Kanun 1929, s. 3). 7 Mayıs 1929 tarihli bir diğer haberde Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Aras) Bey'in İtalya ziyareti, “Hariciye vekilimiz şerefine ziyafet ve resmi kabullar” başlığıyla gazetenin ilk sayfasında kendine yer bulmuştur. İki farklı haberin aynı başlıkta verildiği bu haberin ilk bölümünde, M. Grandi'nin Tevfik Rüştü Aras şerefine verdiği ziyafet ile Roma Büyükelçisi Suat (Davaz) Bey'in Mussolini'ye verdiği ziyafet yer almaktadır. Haberin ikinci bölümünde ise Roma Valisi'nin Aras şerefine yaptığı “parlak resmî kabul”e, İtalya Kraliçesi'nin Aras ve beraberindekileri kabulüne ve Mussolini'nin Aras şerefine düzenlediği ziyafete yer verilmiştir. İki ülke arasındaki ilişkiler, Mussolini'nin Türk Milleti ve Mustafa Kemal'e yönelik övgüleri ve Türk-İtalyan dostluğunun önemi hakkındaki sözleriyle okuyucuya aktarılmıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 7 Mayıs 1929, s. 1).

Gazetenin 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli nüshasında yer alan “İtalya Maliye sabık nazırı Kont Volipi Ankara iş bankasında samimi hislerini izhar ediyor” başlıklı haberde, aynı zamanda bir banker olan eski İtalya Maliye Bakanı Kont Volpi'nin Ankara ziyareti ele alınmıştır. Haberin ilgili bölümünde Kont Volpi, Türkiye'ye yönelik düşüncelerini şu sözlerle dile getirmiştir:

Beş gündün beri Ankara'da bulunuyorum. Ve Türkiye'yi en ziyade tanıyan bir memlekete mensubum. Ve kendimi şöyle, böyle tarzlarda otuz seneden beri bu memleketin dostu addediyorum. İşte alenen söylüyorum ki, burada gördüğüm terakkilere, ve zihniyete karşı bu husustaki, buraya gelmeden evelki malumatım

cehilden ibaretmiş, bundan mahcubum. Memleketinizi böyle takdirle yakından gördükten sonra İtalya ile arada birçok müşabehet noktaları tesbit ettim... (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 5).

Gazetenin 3 Kanunu Evvel 1930 sayılı nüshasında “Hariciye Vekilimizin Seyahatı” başlığıyla Tefik Rüştü Aras’ın İtalya ziyaretiyle ilgili bir dizi habere yer verilmiştir. Gazete, Aras’ın, Türk-İtalyan dostluğunun yeni olmasına rağmen “mükemmel” bir dostluk olduğuyula ilgili düşüncelerini ve Mussolini’ye yönelik övgülerini sayfalarına taşımıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Kanunu Evvel 1930, s. 4).

3.2.2. Fransa

Türk-Fransız ilişkileri 1930’lu yıllara doğru düzelmeye başlamış, bu dönemde iki ülke arasında bir dizi anlaşma imzalanmıştır. İlişkilerdeki düzelmeye Aksaray Vilayet Gazetesi’nin sayfalarına da yansımış, 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli nüshada yer alan “İsmet paşa Hazretleri B. M. Meclisimizde dahili ve harici bütün vaziyetimizi izah ve B.M. meclisi kabineye ittifakle itimat beyan etti” başlıklı haberde İsmet Paşa’nın Fransa ile ilişkilere dair yaptığı beyanata yer verilmiştir:

Fransızlarla olan muallak meseleler mes’ut neticelere bağlandı. Hudut tayini, Mersin – Adana şimendiferinin satın alınması iki tarafın muvafakatiyle nihayete erdirildi, Aramızda yeni ticaret muahedesi imza edildi. İki Hükümet münasebatının arızasız bir safhaya girdiğini zikir etmekten memunum. Hudut vakaları büsbütün bitti diyemem. Fakat şimdiden kendini gösteren iyilik sınır boyunda iyi geçinmeği, temelli kalacağını umdurmaktadır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1).

Gazete, 17 Zilkade 1930 tarihli sayısında Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras’ın Vulka Ajansı’na yaptığı açıklamayı sayfalarına taşımıştır. “Hariciye Vekilimizin Beyanatı” başlıklı haberde, Aras’ın, Türk-Fransız ilişkilerinin “mükemmel” bir şekilde ilerlediğiyle ilgili sözleri okuyucuya aktarılmıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 17 Zilkade 1930, s. 3) 11 Haziran 1930 tarihli nüshada ise Fransız General Henri Gouraud’nun Türkiye ziyareti “CeneralGuro” başlığıyla verilmiştir. Haberde, ziyaretin sebebi Gouraud’nun “Büyük reis ve Gazinize,, arzi tazimat için geldim” sözleriyle açıklanmıştır. Haberin ilerleyen bölümünde Gouraud’nun Türk aydınları arasında Fransızca’nın bu denli “mükemmel” konuşulmasından duyduğu şaşkınlık okura aktarılmıştır. Gouraud’nun Ankara’dan ayrılırken sarf ettiği belirtilen şu cümleler de Türk-Fransız ilişkilerindeki normalleşmeyi göstermektedir:

Türkiyeye gelmeden evvel de asil milletinizin yüksek karakterini tanırdım. Hükümet merkezindeki temaslarım ve gördüklerim benim kendi his ve düşüncelerimi takviye etti Büyük reisinizle iki saat kadar görüşebilmek saadetine nail oldum. Şehrin muhtelif taraflarını gezdim Eskişehirin dar sokalasını köhne evlerini, yeni şehrin aydınlık ve şirin manzaralarını, yeşil bahçelerini zevkle seyrettim. Ankaradan derin tahassüsler, kıymetli hatıralarla ayrılıyorum (Aksaray Vilayet Gazetesi, 11 Haziran 1930, s. 1-2)

3.2.3. Almanya

Ele alınan tarihler arasında Almanya ile ilişkilere dair ilk gösterge, Başbakan İsmet İnönü’nün mecliste yaptığı konuşmada yer almaktadır. 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli ve “İsmet paşa Hazretleri B. M. meclisimizde dahilî ve haricî bütün vaziyetimizi izah ve B. M. meclisi kabineye ittifakle itimat beyan etti” başlıklı haberde Almanya ile ilişkiler, İsmet Paşa’nın şu sözleriyle aktarılmaktadır: “Almanya ile iyi münasebat muahedesi tamamlanmıştır. aramızdaki iktisadî münasebat inkişaf halindedir” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1). Gazetenin 3 Zilkade 1930 tarihli nüshasında, Deutsche Allgemenie Zeitung gazetesinden alıntı olarak yer alan “Türkiyenin Yeni Siyasi Temayülü” adlı yazı, iki ülke arasındaki ilişkilerin ne denli olumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu yazıda Türkiye’nin iç ve dış politikasına

dair bir takım meselelere değinilmiş, Atatürk'ün izlediği siyasetin başarısına dikkat çekilmiştir. Alman gazetesinin Türkiye'ye yönelik yaklaşımı o kadar olumludur ki Türk-Yunan ilişkilerinin son durumu okura şu sözlerle aktarılmıştır:

Hakikatte Büyük Millet Meclisinin geçmiş olan celselerinde Türkiye'yi alâkadar eden bütün siyasi mes'eleler halledilmiştir. şimdi yalnız iktisadi mesail kalmış bulunuyor. Yunan – Türk gerginliğinin henüz izale edilememiş olmasına, her an tasdik ve kabul ettiği muahedelerle sulhperver olduğunu gösteren, Türkiye sebebiyet vermemiştir. Bütün mes'ele yunan efkârı umumiyesinin kat'i bir itilâf için henüz tamamile kemale ermemiş olmalarından ileri gelmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Zilkade 1930, s. 1).

İki ülke arasındaki ilişkiler incelenen dönemde olumlu seyretmiş olup, 3 Kanunu Evvel 1930 tarihli nüshada görüldüğü üzere iki ülke arasında hediyeleşmeler yaşanmıştır. “Almanların bir hediyesi” başlıklı haberde Almanya Hıfzıssıhha müzesi tarafından Sıhhiye Vekâleti'ne hediye edilen koleksiyonun İstanbul'a getirildiği, söz konusu koleksiyonun Ankara'ya götürülerek buradaki Hıfzıssıhha müzesinde teşhir edileceği bildirilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Kanunu Evvel 1930, s. 4).

3.2.4. İngiltere

Dış politikada istikrarlı bir denge politikası izleyen genç Cumhuriyet, İngiltere ile Lozan'dan kalma Musul sorununu barışçıl yollarla çözüme kavuşturmuş, böylelikle iki ülke arasındaki ilişkiler daha dostane bir hüviyet kazanmıştır. Aksaray Vilayet Gazetesi'nin 23 Birinci Teşrin 1929 tarihli nüshasında yer alan “İngilterenin Akdeniz filosu Baş kumandanı Gazi Hz. ri tarafından kabul buyruldu” başlıklı haber, iki ülke arasındaki ilişkilerde yaşanan olumlu yöndeki değişimi göstermektedir. Haberde, İngiltere'nin Akdeniz filosu Başkumandanı Amiral Field'in beraberindeki bir takım bürokratla gerçekleştirdiği Ankara ziyareti okura aktarılmaktadır. Bu ziyaret kapsamında Atatürk tarafından kabul edilen Field, görüşmeden “çok büyük intiba, unutulmaz hatıra ve hissiyatla” ayrıldığını söylemiştir. Gazete görüşmenin içeriğiyle ilgili şu satırları sayfasına taşımıştır:

Öğrenildiğine göre pek dostane cereyan edenbu kabul resminde umumi işler etrafında görüşülmüş ve Gazi Hazretleri Amiral cenaplarına Türkiyede islâhat ve terakki esaslarını tesis için sarfedilen emek ve bu muazzam inkılâbı yapmakta görülen müşkülâtı işaret eylemiş ve garp devletleri tarafından bunların anlaşılıp takdiri nuktasında sözlerini temerküz ettirmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Birinci Teşrin 1929, s. 1).

Gazetenin 30 Birinci Teşrin 1929 tarihli bir sonraki nüshasında ise Amiral Field'in Türkiye'den ayrılırken yazmış olduğu teşekkür telgrafına yer verilmiştir. Field, söz konusu telgrafta ziyaretten duyduğu memnuniyeti dile getirmiş, bu ziyaretin iki ülke arasındaki ilişkileri daha da kuvvetlendireceğini söylemiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 Birinci Teşrin 1929, s. 4). 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli bir diğer nüshada yer alan haberde, İsmet Paşa'nın TBMM'de iç ve dış siyasetteki güncel gelişmeleri anlatırken İngiltere ile ilişkilere dair kurduğu şu cümlelere yer verilmiştir: “İngiliz donanmasının memleketimizi ziyareti bir dostluk eseridir. Bu güzel hadiseyi memnuniyetle kayt etmek isterim. İngiltere ile ticaret ve ikamet muahedesi müzakeresi müsbet bir neticededir” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1).

3.2.5. Macaristan

İncelenen tarih aralığında Macaristan'la ilişkilerden bahseden ilk haber, 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli nüshada yer almaktadır. İsmet İnönü'nün TBMM'de yaptığı konuşmanın aktarıldığı haberde Paşa'nın, “Macaristan dostluğu bizim için kıymetli bir munasebettir” sözlerine yer verilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1). Gazetenin 26 Şevval 1930 tarihli nüshasında Macar Dış İşleri Bakanı'nın gerçekleştirdiği ziyaretler “Reisi cümhur Hz. Macar Hariciye nazırını kabul buyurdular” başlığıyla haberleştirilmiş (Aksaray Vilayet Gazetesi,

26 Şevval 1330, s. 1); 3 Zilkade 1330 tarihli sonraki sayıda ise “Macarlarla dostluğumuz” başlığıyla şu ifadelerle yer verilmiştir:

Macaristan Hariciye nazırı M. Valkonun ziyareti münasebetile Ankarada cereyan eden mükâlemeler esnasında iki memleketi alâkadar eyleyen meseleler gözden geçirilmiştir bir dostlukla meşbu olduğu ve mütemadiyen kuvetlenmiş yolunda inkişaf eylediği iki tarafça müşahede edilmiştir. bu tabii efkâra iştirak eden devlet ricali Türk Macar dostluğu inkişafı gerek her iki memleket havalisine ve gerek umumi mükâlematı alâkadar eden çok mühim bir sulh ve vifak amili olduğu neticesine varmak hususunda tamamile müttehit kalmışlardır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Zilkade 1330, s. 1).

Gazete, 5 İkinci Teşrin 1330 tarihli sayısında ise Macaristan Başbakanı Betlen’in Cumhuriyet Bayramı şenliklerine katılmak için gerçekleştirdiği ziyareti “Macar Baş Vekili de Ankara’da” başlığıyla sayfalarına taşımıştır. Haberde Betlen’in İsmet İnönü ve Tevfik Rüştü Aras ile gerçekleştirdiği görüşmeye de yer verilmiş, tarafların, iki ülke arasındaki “çok sağlam” dostluğun her iki ülkenin de ekonomik ve siyasi menfaatlerine uygun olduğu düşüncesi okura aktarılmıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1330, s. 4).

Gazetenin aynı sayısında yer alan “B. M. Meclisi açıldı Gazi Hz.mühim bir uutuk irat ve dahilî, haricî vaziyet ve siyasetimizi izah buyurdular” başlıklı bir diğer haberde ise Atatürk’ün bu ziyaretten duyduğu memnuniyet göze çarpmaktadır. Atatürk meclise hitaben yaptığı konuşmada Macaristan’la ilişkilere dair şunları söylemiştir: “Macaristan ile aramızdaki eski ve tecrübeli dostluk, Başvekilinin resmî ziyaretile bariz ehemmiyet ve kıymet aldı. Memleketlerimiz arasındaki iyi ve samimî münasebetlerin mütezayiden inkişaf etmesi memul ve matlubumuzdur” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1330, s. 2).

3.3. Aksaray Vilayet Gazetesi’nde Türkiye-ABD İlişkileri

Bu dönemde Türkiye-ABD ilişkileri mütakabiliyet sorunu nedeniyle nispeten durağan fakat dostane görünümlü bir çizgide ilerlemiştir. İsmet Paşa gazetesinin 13 İkinci Teşrin 1329 tarihli sayısındaki daha önce de değinilen konuşmasında Amerika ile ilişkileri şu ifadelerle açıklamıştır: “Amerika müttehit cumhuriyeti ile iktisadî inkişaf iyi bir gidiştedir, yeni bir ticaret muahedesi imzalanmış olduğumuzu ifade etmek eyi ve genişlemege musait münasebatın ifadesi için güzel bir vesiledir” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1329, s. 1).

14 Mayıs 1330 tarihli nüshada New York Times gazetesinden alıntı olarak yer alan “Yeni Türkiye inkılabı ve Gazi’nin Yüksek Meziyetleri” başlıklı yazı, Amerikalıların genç Cumhuriyet’e ve Atatürk inkılaplarına bakışını ortaya koymaktadır. Yazıda Atatürk’ün ve Türkiye’nin karşılaştığı çok çeşitli zorluklardan bahsedilmiş ve bu zorluklara karşın başardıklarıyla hem Batı’yı hem de kendisini şaşırttığı söylenmiştir. Mevzubahis başarılar nedeniyle duyulan şaşkınlık, “Yalnız on sene zarfında tahakkuk ettirilen bu kadar azim tebeddülât hic bir tarafta görülmemiştir” cümlesiyle de ifade edilmiştir. Yazıda Atatürk inkılaplarıyla ilgili göze çarpan en çarpıcı düşüncelerden biri, yeni Cumhuriyet’in geçmişle ilişkisini ortaya koyan şu cümlede yer almaktadır: “Millî kana musallat olan asırlardan kalma kinin önüne geçmek müşkül olduğundan yeni devlet adeta mazarını tamamen unutmak ve rahmu şefkat göstermek istiyor gibiydi.” Gazete yazının ilerleyen bölümünde inkılapların hüviyeti ve liderlerin samimiyeti ile ilgili de şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Bu islâhat yüksek tabakadan geliyor, eski an’ane ve âdetlerle çarpışmak mecburiyetinde kalıyorlar. Bu liderlerin samimiyetine bir delildir” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 14 Mayıs 1330, s. 3).

Gazetenin 12 İkinci Teşrin 1330 tarihli nüshasında yer alan “Amerika ticaret Müsteşarı Ankara’da” başlıklı haber de yine Amerika’nın yeni Cumhuriyet’e bakışını göstermektedir. Haberde, Atatürk tarafından kabul edilen Amerika Ticaret Müsteşarı’nın bu kabülden şükran duyduğu ve yeni Türkiye’nin gösterdiği ilerlemeden hayret ve takdirle bahsettiği bildirilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 12 İkinci Teşrin 1330, s. 1). Bu ziyaretten hemen sonra, 19 İkinci

Teşrin 1930 tarihli bir sonraki sayıda ise “Amerika ile muahede” başlıklı haberde iki ülke arasında suçluların iadesi anlaşmasının yapılması için çalışmaların başladığı söylenmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 19 İkinci Teşrin 1930, s. 3).

3.4. Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Komşu Ülkelerle İlişkiler

İncelenen dönemde gazetede komşu ülkelerle ilgili haberlerin odağında Yunanistan, İran ve Bulgaristan yer almaktadır. Yunanistan ve İran'la ilgili haberler mübadele ve sınır güvenliği gibi sorunlara ve bu sorunların çözümüne dair iken; Bulgaristan'la ilişkilere dair haberler başından itibaren dostane bir görünüme sahiptir.

3.4.1. Türkiye-Yunanistan İlişkileri

Aksaray Vilayet Gazetesi'nin incelenen dönemdeki nüshalarında Türk-Yunan ilişkileri, son derece agresif bir karakterden nispeten daha dostane bir karaktere evrilmiştir. Gazetenin 23 Ağustos 1929 tarihli sayısında, Türkiye'nin Yunanistan Hükûmeti'ne verdiği nota tam metin olarak yayımlanmıştır. Gazete, nota metnini sunmak için şu cümleleri kullanmıştır:

Halledilmemesi zararımıza olduğu için mübadele meselesini senelerdenberi adi vesilelerle sürdüren ve bu siyaseti daha senelerce tatbik etmek isteyen Yunan hükûmeti kabul edemeyeceğimiz mesaili ortaya atmış ve bitmek üzere bulunan müzakereyi kestirmiştir. Evvelki nüshamızda bundan bahsetmiş ve Yunan hükûmetinin verdiği nota ile buna verdiğimiz cevabı aynen yazacağımızı ilâve etmiştik. Pek haklı olduğumuzu etrafıle gösteren notamızı aynen aşağıya alıyoruz (Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Ağustos 1929, s. 1).

Gazete, 2 Birinci Teşrin 1929 ve 9 Birinci Teşrin 1929 tarihli nüshalarında Yunanistan'a verilen bir diğer notayı “Yunan hükûmetine daha açık ve daha etraflı olarak verdiğimiz notayı aynen dercediyoruz” başlığıyla manşetlerine taşımıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 2 Birinci Teşrin 1929, s. 1 ve Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Birinci Teşrin 1929, s. 1-2). Mübadele meselesinin çözümünde yaşanan tıkanma iki ülke arasındaki gerilimi artırsa da gazetenin 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli nüshasında yayımlanan, İsmet Paşa'nın meclise hitaben yaptığı konuşmada sarf ettiği “Ancak bu gün Yunanistanı idare eden zatın eyi münasebat kurmak arzusunda samimî olduğunu zanetmekteyim” cümlesi (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 2), özellikle Türk tarafının ilişkilerin düzelmesi yönündeki niyetini göstermesi açısından önemlidir.

Mübadele sorununun çözülmesiyle birlikte iki ülke arasındaki ilişkiler daha sakin bir zemine ilerlemeye başlamıştır. 18 Haziran 1930 tarihli nüshada yer alan “Mübadele İtilâfi imzalandı” başlıklı haberde iki ülke arasında varılan anlaşmanın detayları okura aktarılmış (Aksaray Vilayet Gazetesi, 18 Haziran 1930, s. 1), 9 Temmuz 1930 sayılı nüshada ise imzalanan itilafnamenin tam metnine yer verilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Temmuz 1930, s. 3).

Mübadele sorununun çözümünü takiben daha barışçıl bir çizgide ilerleyen Türk-Yunan ilişkileri, Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına katılmak için Türkiye'ye gelmesi ve iki hükûmet arasında imzalanan yeni anlaşma ile dostane bir niteliğe bürünmüştür. Gazete, 5 İkinci Teşrin 1930 tarihli sayısında Venizelos'un ziyaretini “Yunan Başvekili ve Hariciye Nazırı Ankara'da” başlığıyla duyurmuş, iki ülke arasında varılan yeni anlaşmaya ise “Yunan Hükûmetile muahede” başlığıyla yer vermiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1930, s. 4). Gazetenin yine aynı nüshasında Atatürk'ün meclise hitaben gerçekleştirdiği konuşmada kurduğu “Türkiye ile Yunanistan'ın yüksek menfaatleri birbirine zıt olmaktan tamamen çıkmıştır. Bu iki memleketin samimî dostluklara kendileri için emniyet ve kuvvet görmelerinde isabet vardır” cümleleri, iki ülke arasındaki ilişkide yeni bir döneme girildiğini ilan etmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1930, s. 2).

3.4.2. Türkiye-Bulgaristan İlişkileri

Bu dönemde Türk-Bulgar ilişkilerindeki olumlu hava gazetenin sayfalarına da yansımış, gazete 13 Ağustos 1929 tarihli sayısında La Bulgarie gazetesinde yayımlanan “Türk intibahının sırrı” başlıklı yazıya yer vermiştir. Yazıda Cumhuriyet’in başarılarından söz edilirken “Cümhuriyet rejimi, ilk olarak Türklerde bugün fevran halinde olan millî hissi uyandırmıştır. Asırlardanberi harekâtına mâni olan, hızına engel teşkil eden zencirleri kırarak türk milleti başkalarının yardımından ziyade kendi kendine rüştünü ispat etmiştir” ifadeleri kullanılmıştır. Yazıda Atatürk’e başarılarından dolayı birçok övgüde bulunulmuş, hangi açıdan bakılırsa bakılsın Atatürk ve beraberindekilerin başarılarının büyük ve hayret çekici olduğu belirtilmiş; Atatürk’ün Cumhuriyet rejimine bağlılığını anlatmak için ise şu cümlelere yer verilmiştir: “Onun Cümhuriyet nizamına sarsılmaz merbutiyetinin muknî bir delilini vermek için denilebilir ki, eski payitaht İmparatorluk zamanının son izlerini de ortadan kaldırarak tamamen zinde bir dikkat ve ihtimam ile asrileşmeğe Koyulmuştur” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 Ağustos 1929, s. 4).

İki ülke arasındaki iyi ilişki İsmet İnönü’nün meclise izahat verdiği konuşmasına da yansımış, 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli haberde Paşa’nın, “Bulgaristanla münasebatımız iyi hissiyatle meşbudur. komşu memleketin inkişaf ve saadeti bizim samimî dileğimizdir” sözlerine yer verilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1). 6 Ağustos 1930 tarihli bir diğer haberde ise, Atatürk’ün Bulgarlarla ilgili ifadelerinin Bulgaristan’daki etkisi “Gazi Hazretlerinin Bulgarlar Hakkındaki Beyanatının Bulgaristandaki Tesiri” başlığıyla haberleştirilmiştir. Haberde Atatürk’ün Bulgar milleti hakkındaki açıklamalarının bütün Bulgar gazeteleri tarafından minnet ve memnuniyetle karşılandığı belirtilmekte ve Ziname gazetesinde yer alan şu sözleri okurlarına aktarmaktadır:

gayri kabili inkâr olan dahasi onu bir faninin maddî ve manevî yükseleceği en âli mertebeye çıkarmıştır. genç Cümhuriyetin Reisi Bulgar milleti hakkındaki Büyük sempatisini muhafaza etmiştir. Türk ve Bulgar milletlerini bundan sonra hiç bir şey ayıramıyacaktır. Bulgaristan Mustafa Kemal’in bu güzel sözlerini hiç unutamayacaktır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 6 Ağustos 1930, s. 1).

3.4.3. Türkiye-İran ilişkileri

Ele alınan dönemde Aksaray Vilayet Gazetesi’nde İran’la ilişkilere dair ilk ipucu, İsmet İnönü’nün meclise hitabının haberleştirildiği 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli nüshada bulunmaktadır. Söz konusu konuşmada İnönü, İran’la ilişkileri “İranla münasebatımız normal ve dostanedir” cümlesiyle açıklamıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1). Bu dönemde iki ülke arasındaki ilişkide en belirleyici olan faktör sınır güvenliği sorunu olmuştur. Gazetenin 1 Temmuz 1930 tarihli sayısının ilk sayfasında yer alan “İrandan hududumuzu Geçenlerin Nasıbu Bomba Olmuştur” başlıklı haberde isyancıların İran bağlantısının altı çizilmiştir:

Gazetelerde intişar eden Ayrı vukuatı havadisinin aslı şudur: bazı eşkıya çetelerinin fırsat buldukça İranda techiz ve ihzar olunarak vakit vakit ağrıya geldikleri ve hudut üzerindeki köylerimizin sürülerini İrana sürmeğe çalıştıkları mâlumdur. bu çeteler Ayrıda Tayyarelerimiz tarafından on Hazirandan itibaren iki gün ansızın yakalanıp bombalanmışlardır bunun üzerine eşkıya tekrar İrana iltica etmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 1 Temmuz 1930, s. 1).

Gazete, 9 Temmuz 1930 tarihli bir sonraki sayısında yer alan haberde “Şakı ve Haydutlar İran Hükûmetinden Muavenet mi Görüyor” başlığını kullanarak sınırdeki silahlı çetelerle ilgili doğrudan İran Hükûmetini hedef almıştır. Haberde “İran eşkıyalarından” olduğu belirtilen Halikânlı Halit Ağa ve beraberindeki yüz kadar kişinin sınırı geçerek köylüleri kendilerine katılmaya zorladıkları bildirilmektedir. Haberin ilerleyen bölümünde isyancıların İran hükûmetinden gördüğü iddia edilen destek şu cümlelerle ifade edilmiştir: “Mevsukan şayi olan havadise göre İran tarafından şakilere açıktan açığa yardım edilmekte ve eşkiyanın erzakı mahsueen temin olunmaktadır” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Temmuz 1930, s. 1). 16 Temmuz

1930 tarihli nüshada ise, içerde ve dışarıda toplam 1500'ü aşkın isyancının öldürüldüğü ve isyancıların tahminen çok az bir kısmının İran'a kaçabildikleri "Şarktaki çapulcular Tenkil edildi" başlıklı haberde bildirilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 16 Temmuz 1930, s. 1).

3.5. Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Diğer Ülkelerle İlişkiler

1929-1930 yılları arasında Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Türk dış politikasıyla ilgili haberlerde bahsi geçip yukarıdaki coğrafi kategorilere girmeyen iki ülke Afganistan ve Japonya'dır. Afganistan, Türkiye ile benzer siyasal ve sosyal süreçlerden geçiyor olması ve bu dönemde Emanullah Han'ın Türkiye'yi ziyaret etmesi gibi nedenlerle, gazetede Japonya'dan daha fazla yer işgal etmiştir.

3.5.1. Afganistan

Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Türkiye-Afganistan ilişkilerine dair göstergeler içeren ilk haber, Afganistan Kralı Emanullah Han'ın ülke içerisinde sürdürdüğü mücadeleyle ilgilidir. Haberde başlık olarak "Kral Amanullah hazretleri inkılâbı başaracak" ifadesinin tercih edilmesi, yeni Cumhuriyet'in Afganistan içerisindeki mücadelede Emanullah Han'ı desteklediğini göstermektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 6 Mart 1929, s. 2). 23 Birinci Teşrin 1929 tarihli nüshada yer alan bir diğer haber de yeni Cumhuriyet'in Afganistan'la ilişkilerine dair önemli bir göstergedir. Emanullah Han sonrası oluşan boşluktan yararlanarak tahta oturan, Beççe-i Saka lakabıyla bilinen Habibullah'ın indirilerek yerine Muhammed Nadir Han'ın geçirilmesi, "Efganistan'ı irticaa Sevkeden mağlup oldu" başlığıyla haberleştirilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Birinci Teşrin 1929, s. 2). Aynı şekilde, 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli haberde Habibullah'ın beraberindekilerle birlikte idam edilmesinin "Cezasını buldu" başlığıyla verilmesi (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 4), benzer sosyal ve siyasal süreçlerin deneyimlenmesinden dolayı iki hükûmet arasında oluşan bağı göstermektedir.

3.5.2. Japonya

Gazetenin incelenen sayılarında iki ülke arasındaki ilişkilere ilişkin çıkan ilk haber, 13 İkinci Teşrin 1929 tarihli nüshada yer alan İsmet İnönü'nün meclise hitaben yaptığı konuşmadır. Konuşmanın ilgili yerinde İnönü, Japonya ile ilişkileri "Büyük elçimiz Japonya ya vardı. iki memleket arasında tam dostane münasebatın bütün cihazi tamam oldu" sözleriyle açıklamıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929, s. 1). Gazetenin 12 Şubat 1930 ve 19 Şubat 1930 tarihli nüshalarında, daha önceden İstanbul'da görev yapmış olan ve Tokyo'daki Türk-Japon Cemiyeti'nin başkanlığını sürdüren Japon bir bürokratın yazdığı "Türkiye'de Islâhat" başlıklı yazının tercümesine yer verilmiştir. Yazıda Atatürk ve yeni Cumhuriyet'le ilgili birçok övgüde bulunmuş, gerçekleştirilen inkılaplarla ilgili detaylı bilgiler verilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 12 Şubat 1930, s. 1 ve Aksaray Vilayet Gazetesi, 19 Şubat 1930, s. 1-2).

Sonuç

Türkiye'de basın, 19. yüzyıldaki ilk örneklerinden itibaren kendisinden çok şeyler beklenen sihirli bir araç (Kocabaşoğlu ve Birinci, 1995, s. 101) ve dönüştürücü bir kuvvet olarak görülmüştür. Bu nedenle gerek ilk dönem Osmanlı basını, gerekse de Cumhuriyet basını, halkı bilgilendirmenin yanı sıra eğitici ve öğretici işlevlere de sahiptir. Osmanlı basınının genel karakteristiği, yeni aydın sınıfın devleti kurtarma düşüncesinde hayat bulurken; Cumhuriyet basınının önemli bir bölümü, yeni rejimin kökleştirilmesi düşüncesine hizmet etmiştir. Vilayet gazeteciliğinin kuruluşunun ve yaygınlaştırılmasının altında, ana hatlarıyla bu düşünce yatmaktadır. 1926 yılında yayımlanmaya başlanan Aksaray Vilayet Gazetesi, 1933 yılına kadar emsalleriyle aynı amaca dönük yayın anlayışına sadık kalmıştır. Resmî nitelikteki gazetenin ürettiği içerikler ve buyurgan üslubu, toplum ve yönetim ilişkisinde belirleyici bir aktör olarak konumlandırılmasını sağlamıştır (Çavuş ve İşliyen, 2017). Gazetenin bu tutumunu Cumhuriyet'in kazanımlarından, millî eğitim ve millî iktisat seferberliğine, harf inkılâbından kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesine kadar her yenilikte görmek mümkündür (Çavuş, 2018).

Aksaray Vilayet Gazetesi, Türk dış politikasına ilişkin haberlerde resmî söylemin taşradaki temsilcisi olarak hareket etmiştir. Başta Anadolu Ajansı olmak üzere resmî kaynakların sıklıkla kullanıldığı haberlerde Sovyet Rusya'dan ABD'ye, Avrupa'dan komşu ülkelerle ilişkilerle hemen her içerik Mektupçu nezaretinde ve Ankara'nın denetiminde dolaşıma sokulmuştur. Gazetenin incelendiği 1929-1930 yılları arasında “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ilkesinden hareketle Türk dış politikasının iyi ilişkiler ve denge politikaları üzerine kurgulandığı, Zürcher'in de ifade ettiği temkinli ve gerçekçi zeminde yürütüldüğü açıkça görülmektedir. Nitekim gazete, haber ve diğer içeriklerde dönemin dış politikasına uygun bir üslup benimsemiş; çoğunlukla dostluk ve müttefiklik temalarını ön plana çıkarmıştır. ABD, Rusya ve Avrupa ile ilişkilerin olumlu seyrettiği bu dönemde, gerginliğin kaynağı daha çok komşu ülkelerdir. Lozan'dan süregelen anlaşmazlıklar nedeniyle Yunanistan ile mübadele, İran ile sınır güvenliği meseleleri sayfalarda yer kaplamaktadır. İki büyük savaş arasında uluslararası düzeyde gerilimin yeniden tırmanmaya başlaması ve özellikle 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın etkilerinin hissedilmeye başlanması Türkiye'nin hassasiyetlerini arttırmıştır.

Gazetenin içerik üretiminde izlediği bir diğer yol ise yabancı devletler, yabancı basın ve diğer bazı kaynaklar üzerinden diğer devletlerin Cumhuriyet üzerindeki olumlu düşünceleri ve onaylayıcı yazılarını öne çıkarma çabasıdır. “Yeni Türkiye İnkılabı ve Gazi'nin Yüksek Meziyetleri”, “Türk İntibahının Sırrı”, “Türkiye'nin Yeni Siyasi Temayülü” gibi yabancı matbuat hülasalarıyla, yabancı devlet adamları ve dış basının genç Cumhuriyet'e ilişkin takdir sözleri sayfalara taşınmıştır. Gazete bu yolla, Türk modernleşmesinin genel karakteristiğine uygun bir üslup inşa ederek, yeni Cumhuriyet'in izlediği politikaların “faziletini” taşradaki halka ulaştırmış; resmî niteliğine uygun olarak ideolojik aktarımda bulunmuştur.

Kaynakça

- Akdevelioğlu, A. ve Kürkçüoğlu, Ö. (2009). Ortadoğu'yla ilişkiler. B. Oran (Ed.), *Türk dış politikası* içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 1 Temmuz 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 11 Haziran 1930: 1-2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 12 İkinci Teşrin 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 12 Şubat 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 Ağustos 1929: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929: 2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 İkinci Teşrin 1929: 5.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 14 Mayıs 1930: 3.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 16 Temmuz 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 17 Zilkade 1930: 3.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 18 Birinci Kanun 1929: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 18 Haziran 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 19 İkinci Teşrin 1930: 3.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 19 Şubat 1930: 1-2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 2 Birinci Teşrin 1929: 1.

- Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Ağustos 1929: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Birinci Teşrin 1929: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Birinci Teşrin 1929: 2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 26 Şevval 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 28 Şevval 1930: 2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Kanunu Evvel 1930: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Zilkade 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 Birinci Teşrin 1929: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 İkinci Kanun 1929: 3.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 31 Temmuz 1929: 3.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1930: 2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1930: 2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1930: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 İkinci Teşrin 1930: 4.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 5 Şubat 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 6 Ağustos 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 6 Mart 1929: 2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 7 Mayıs 1929: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Birinci Teşrin 1929: 1-2.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Temmuz 1930: 1.
- Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Temmuz 1930: 3.
- Al, A. (2014). *Türk dış politikası*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Alkan, N. (2008). Almanya ile ilişkiler. H. Çakmak (Ed.), *Türk dış politikası (1919-2008)* içinde. Ankara: Platin Yayınları.
- Arafat, M. (2008). Doğu Ülkeleri ile ilişkiler. H. Çakmak (Ed.), *Türk dış politikası (1919-1980)* içinde. Ankara: Platin Yayınları.
- Büyükkıncı, E. (2008). Sovyetler Birliği ile ilişkiler. H. Çakmak (Ed.), *Türk dış politikası (1919-2008)* içinde. Ankara: Platin Yayınları.
- Criss, B. (2008). ABD ile ilişkiler. H. Çakmak(Ed.), *Türk dış politikası (1919-2008)* içinde. Ankara: Platin Yayınları.
- Çavuş, S. (2017). Yerel basının sorunları üzerine tespitler: Aksaray örneğinde nitel bir araştırma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 19-32.
- Çavuş, S. (2018). Aksaray Vilayet Gazetesi'nde Cumhuriyet'in ilk yılları ve inkılaplar (1929-1930). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 37-57.
- Çavuş, S. ve İşliyen, M. (2017). Yeni Türk harflerine geçiş sürecinde Aksaray Vilayet Gazetesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (45), 206-224.
- Erol, M. S. (2008). İngiltere ile ilişkiler. H. Çakmak(Ed.), *Türk dış politikası (1919-2008)* içinde. Ankara: Platin Yayınları.

- Gönlübol, M. ve Sar, C. (2014). 1919-1939 yılları arasında Türk dış politikası. *Olaylarla Türk dış politikası (1919-1995)* içinde. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kocabaşoğlu, U. ve Birinci, A. (1995). Osmanlı Vilayet Gazete ve matbaaları üzerine gözlemler. *Kebikeç*, (2), 101-122.
- Müezzinoğlu, E. (2018). Atatürk dönemi Türkiye-İtalya ilişkileri. İ. Şahin (Ed.), *Atatürk dönemi Türk dış politikası I* içinde. İstanbul: İdeal Kültür ve Yayıncılık.
- Oran, B. (2009). 1923-1939: Görelî özerklik – 1. B. Orhan(Ed.), *Türk dış politikası* içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tellal, E. (2009). SSCB'yle ilişkiler. B. Orhan(Ed.), *Türk dış politikası* içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zürcher, E. J. (2000). *Modernleşen Türkiye'nin tarihi* (Y. Saner Gönen, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Ekler

Ek 1: Gazetenin 19 Teşrin-i Evvel 1926 Tarihli İlk Sayısı

Ek 2: 2 Birinci Teşrin 1929

Nüshası (5) Kuruştur

İDAREHANE

Aksaray vilâyeti matbaası

gazeteye ait yazılar Mek-
lûpeya gönderilmelidir Diğer
işler için matbaa müdürlüğüne
müracaat edilmesi lâzımdır .

Tesis tarihi : 19 Birinci teşrin 1926

AKSARAY

Vilâyet

GAZETESİ

Günü geçen (15) kuruştur

ABONE

Senelik (250) altı aylığı (140)
Kuruştur .

İlânat ücreti tarifeye göredir
İlânat münderecatından mes'uliyet
kabul edilmez
faydalı yazılar konulur konul-
mayanlar iade edilmez .

tel . ad . aksaray vilâyet matbaası

Sayı — 1462 Birinciteşrin — 1929Çarşamba28 Rebrülâhır — 1347yıl — 3

Yunan hükûmetine daha açık ve daha etraflı olarak verdiğimiz notayı aynen dercediyoruz.

Ankara 22 (A.A) — Yunan hükûmetinin muhtzasına karşı hükûmetimizce verilen cevap dün Atina maslahatgüzarımız tarafından Yunan hariciye nazırına tevdi olunmuştur. Cevabi notamızın metni şudur :

"Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti Yunan maslahatgüzarının hariciye vekiline tevdi etmiş olduğu cevabi muhtzarı dikkat ve itina ile mütalâa etti. Hükûmeti Cumhuriye mütehaddis müşşeküratını iblâğ ve kendisine gelince şimdiye kadar itilâfperverlikte tebaasının menafî üzerine en ağır fedakârlıklar yapacak mertebede ileri gitmiş olduğunu ifade ve Atina hükûmetinin verdiği leminatın, her iki tarafça arzu olunan tasfiye ve itilâf husule getirebilmek için ameli sahada dahi tezahür edeceğinden nevmil olmak istemediğini beyan eyler.

Cumhuriyet hükûmeti muhtzasında, Yunan hükûmetinin inkita mes'uliyetini kendi gayri mühik metalibine ve hatta niyeti mukarresine affetmeğe mütemayil bulunan iddiasına cevap vermekten başka bir şey yapmamıştır. Türkiye'nin arzusu hakikaten bir itilâf vasul olduğu cihelle hükümet Ankara müzakeratı nelicesinde hasıl olan vaziyetin şekli hakikisini göstermek için yapmak mecburiyetinde kaldığı tavzih üzerinde ısrar etmek niyetinde değildir. Marnafih bu hal hükûmeti Cumhuriye-yi, Yunan hükûmetinin cevabi muhtzasının mebnasını teşkil eden belli başlı iki delili iyice tahlil etmekten müstağni kalmaz ki bunlar da bir taraftan Yunanistanca yapılacak tediyenin haiz olması lâzım gelen mahiyet ve diğer taraftan müzakerata başlangıç noktası olduğu tarafeynce msterif bulunan statokonun tarifidir.

Hükûmeti Cumhuriye muktarı ta-

ğın edilecek bir meblağın peşinen tesviyesi mes'lesi üzerinde münakaşaya girişmeği faydalı bulmamakta ve Ankara müzakeratının ne gibi ahval ve şerait dahilinde başlamış olduğunu mükemmelen bilen Muhtelit komisyon bitaraf azalarının bumes'eleye mütedair Yunan müddeiyatının malul bulunduğu hatayı tashih edebileceklerinden emin olduğu için bu hususta kendilerinin hissiyatına müracaatla iktifa etmektedir. Türk noktai nazarının tasrihinde âmil olan düşünceye iyice nüfuz eylemek lâzımdır. Cumhuriyet hükûmeti miktari tespit edilecek bir paranın tediyesinin müzakerata esas olmasını talep etmiş idi ise bunu Yunan muhtzasında da işaret edildiği veçhile Yunanistanda Türk tebaasına ait bütün emvale vaz'iyet edilmiş olmasından ve Yunan hükûmetinin mültecilerin iskânı için daha fazla işkâl etmek için en ufak bir iadeye bile muvafakat etmemekte ve mevcut ukud ve muahedatın ahkâmı, 1912 den beri hayati menfaallerinde zarara uğramakta bulunan pek çok Türk tebaası eshabı emlake haklarını iade ettirmeğe kâfi gelmemekte bulunmasından dolayı yapmıştı. İşle emval mes'elesine hâkim olan psikolojiyi burada aramak lâzım olduğu gibi Türkiye cihetinden müzakeratı idare edenlerin yeni müzakerata mebdde olarak tam bir statoko esasında ısrar göstermelerinin sebebi de keza burada mündemiçtir. Filvaki Lozan muahedesinden ve dokuz numaralı protokoldan sonra yapılan bütün mukavelât, muhaberat ve müzakeratın esbabı Yunanistanın taahhüdâtını ifa etmemesi olmuş ve mes'elenin her defa yeniden mevzuu bahsoluşun da Türk eshabı emlâki için vaziyeti filiye değişmiş, halbuki vaziyeti hukukiye Türk tebaasının ve hem'irklarının hayati menfaalleri için mümkün olduğu kadar az zararlı bir tarzi hal aramak suretile umumî bir itilâf vasil olmak sadedinde

Türkiye hükûmetinin beslediği samimi arzudan dolayı daima bir az daha zayıf bir halk beslemiştir. Yunan hükûmeti mültecilerin iskânından dolayı gayri mübadil Türklere mallarını iade etmenin maddeten imkânsız olduğunu itiraf ediyor, ve aynı teselsülü efkârî takip ederek tazminat prensibinin bir esas değil belki müzakeratın muhtemel bir neticesi idiğini ve kabul edilen statokonun yalnız kendi menfaatını siyanel maksadile ve mahza kendi lehine olarak kabul edilmiş olduğunu iddia ediyor. Hükûmeti Cumhuriye her halde gayri muntazar olan bu noktai nazarı Yunan hükûmetinin (jedakârlık yükünü tarafeynden yalnız biri tahammül ettiği takdirde müzakeratın zait olmasa bile gayet müşkil bir hal alacağı) hakkındaki pek mühik beyanatı ile kabili telif görmüyor.

Yunan müddeasını hülâsa ederek denilebilir ki : Yunan hükûmeti bilfilil bir taraftan Türk emvalinin ve bütün nakdi avakibi ile tahminen yirmi seneye varan müsaderesini temdit ettirmekle ve diğer cihetten, Türkiyeye Lozan müahedesinin himaye ve teminat altına mevzu mallerin yirmi senede bedeli hazırların iki mislini kaybetmiş olan tebaasının sefaletini tahfif için en müessir çareye tevessül inkânını dirakmamasına rağmen, Türkiye'den Yunan muhtzasında serdedilen delâil ve mütalâatı takip edince vaziyet şu şekilde görünüyor :

1 — Yunan hükûmeti Türk tebaasının ve garbi Trakya Müslümanlarının bütün mallarına vaz'iyet etmiş ve bu malların iadesi asla tasavvur edilmemiş idi .

2 — Mebdde itilâhaz olunan statokondan yeğâne kast Yunan tebaasının etabli rumların menafîini himayeden ibaret olup Yunanistan lehine mevzu siyanel edici bir tedbir şeklini haiz bulunmakta idi .

[Sonu var]

Ek 3: 23 Birinci Teşrin 1929

Nüshası (5) Kuruştur

İDAREHANE

Aksaray vilayeti matbaası

gazeteye ait yazılar Mek-
tupcağı gönderilmelidir Diğer
işler için matbaa müdürlüğüne
müracaat edilmesi lazımdır .

Tesis tarihi : 19 Birinci teşrin 1926

AKSARAY

Vilayet

GAZETESİ

Günü geçen (15) kuruştur

ABONE

Seneliği (250) altı aylığı (140)
Kuruştur .

İlanat ücreti tarifeye göredir
İlanat münderecatından mes'uliyet
kabul edilmez
faydalı yazılar konulur konul-
mayanlar iade edilmez .

lei . ad . aksaray vilayet matbaası

Sayı — 149 23 Birinciteşrin — 1929Çarşamba20 Cemaziyelevvel — 1348 yıl — 4

Yarını düşünmek

Bazı tarihler vardır ki, onlar milletlerin ruhuna hâkim olur, yaşayışlarında tesirini gösterir. Türk milleti, kudret ve kuvvetini gösterebilecek sabayı, şekli [29] Teşrin evvel günü iktisap etmiştir. Cumhuriyet, Türk milletinin ruhunda senelerce gizlenmiş olan istidatların canlanmasına, kuvvet bulmasına amil olmuştur. Bu büyük günün öünde her türk hürmetle eğilir, bu kıymetli idareyi bahşeden büyük Rehber'e kalbindeki pürüzsüz ve lekesiz muhabbet ve hürmeti bütün kuvvetile hisseder.

Büyük günleri tesit ederken, o günlerin yarında aynı heyecanla tesit olunmasını da emniyet altına almak lazımdır. Yarının en büyük emniyet işaretçisi, bu günün yavrularıdır. Onlara gösterilecek ihtimam çok sevdiğimiz ve üzerine ürettiğimiz cumhuriyete sonsuz ve nihayetsiz can vermek demektir.

Bu günün yavrularını yaşatacak ve kuvvetlendirecek şekilde düşünen ve onlara âzami yardımları yapan HİMA YELİ ET FAL e muavenet, atıy emniyet altına almaktır.

Cumhuriyetin senesi devriyesi olan [29] Teşrin evvelde, HİMA YELİ ET FAL in rozetini alırken, bu yüksek gayeli müessesenin cumhuriyeti yaşatacak ı surları yetiştirdiğini düşünürüz.

Yarını düşünen milletler, felâketlere sahib olmazlar.

İngilterenin Akdeniz filosu Baş kumandanı Gazi Hz. ri tarafından kabul buyruldu

Ankara 14 (A.A) — İngilterenin Akdeniz filosu başkumandanı Amiral Sir Frederick Fild cenapları refakalarında İngiliz sefiri Sir George Clark cenapları ile doğanma erkânı harbiye reisi ve Queen Elisabeth süvarisi ve yaverleri bulunduğu halde bugün saat dokuzda ekspresle şehrinize gelmiştir. Müşarünileyh istasyonunda teşrifat müdürü umumi ve Ankara mevki ve merkez kumandanları ve İngiliz sefareti erkânı tarafından karşılanmış, bir müfreze askeriyeye tarafından selâmlanmıştır. Amiral cenapları Ankara palas otelinde misafir edilmiştir.

Amiral cenaplarının Ankarada istikbali çok samimi olmuştur. Öğleden sonra Gazi Hazretleri tarafından kabul edilen Amiral cenapları Reiscümbur Hazretlerinin nezdinde (80) dakika kadar kalmış ve çok büyük intiba, unutulmaz

hatıra ve hissiyatla ayrıldığını ifade etmiştir.

Merasimde Amiral cenapları Hariciye

eden bu kabul resminde umumi işler etrafında görüşülmüş ve Gazi Hazretleri Amiral cenaplarına Türkiye'de islahat ve

KİYMETLİ BİR HATIRA : Büyük erkânı harbiye umumiye reisi-
miz Müşir Fevzi Paşa hazretleriyle oada müfettişi Fahreddin Paşa
hazretleri matbaamız önünde

ye vekilimiz İngiliz Sefiri ve kâtibi umumi Tevfik bey bulunmuştur. Öğrenildiğine göre pek dostane cereyan

mütaleasile Amiral cenaplarına hayırlı yolculuklar temennisinde bulunmuşlardır.

tarakki esaslarını tesis için sarfedilen emek ve bu muazzam inkılabı yapmakta görülen müşkülâtı işaret eylemiş ve garp devietleri tarafından bunların anlaşılıp takdiri nuktasında sözlerini temerküz ettirmiştir.

Reisi Cümhur Hazretleri, Amiral cenaplarını Anadolunun sula- ma işleri hakkında tenvir buyurmuşlar ve bu gibi ziyaret ve tem- asların devletler arasında ki münasebat ve dostlukları takviye edeceği

Ek 4: 3 Zilkade 1930

AKSARAY

Vilâyet GAZETESİ

AKSARAY VİLÂYET MATHAASI

Gazeteye ait yazıların Mek-lapçaya gönderilmesi diğer işler için malbaa müdürlüğüne müracaat edilmesi lazımdır.

TİSİS TARİHİ ... 3. Brumeyrta 1928

Ünvan (13) Kuratör

Akademi

SENELİĞİ 250 ALTI
AYLIĞI 100 KURUŞTUR

İlanat ücretli tarifeye göredir İlanat müdrecatından mes'uliyet kabul edilmez faydalı yazılar konulur konulmayanlar iade edilmez .

. AD. Aksaray vilâyet matbaası

Sayı — 172   3 Zilkade — 1930   < Çarşamba >   2 Nisan — 1348   yıl —

Türkiyenin YENİ SİYASİ TEMAYÜLÜ

4-2-930 tarihli "Deutsche Allgemeine Zeitung", dan: İstanbul İ. K. sonu - Türkiye Büyük Millet meclisinde başlıyan kış faaliyeti beklenilmeyen bir program ile başlamış bulunmaktadır. Başvekilin me'b'uslara takdim ettiği program munhasıran iktisadidir.

Geçen seneki beş günlük tarihi nutukta aynı zamanda bir dönüm noktasının başlangıcı olarak telâkki edilebilir. Hakikatte Büyük Millet Meclisinin geçmiş olan celselerinde Türkiye'yi alâkadâr eden bütün siyasi mes'eleler halledilmiştir. şimdi yalnız iktisadi mesail kalmış bulunuyor. Yunan - Türk gerginliğinin henüz izale edilememiş olmasına, her an tasdik ve kabul ettiği muahedelerle sulhperver olduğunu gösteren, Türkiye sebebiyet vermemiştir. Bütün mes'ele yunan efkârı umumiyesinin kat'i bir itilâf için henüz tamamiyle kemale ermemiş olmalarından ileri gelmektedir.

Nitekim bu içtimain küşadında Gazi nutkunda siyasi vaziyetten pek bahsetmemiştir. Bu nutukta söylenenlerin hepsi esasen her keşfe malûm olan mesaildi, mevzuabâhs olan iktisadi siyaset mevzuabâhs olmuştur. Uzun bir tatilden sonra ilk defa olarak sanayi ihtiyacatı görüşülmemiştir. Buna mukabil Anadolu köylüsünü tekrar meydana çıkarmağa muvaffak olunmuş ve bütçede tasarruf yapmak için Ziraat Vekâletini lâğvederek Ticaret Vekâleti ile tevhit ettikten iki sene sonra köylünün, Hükümetin mesnedi olduğu anlaşılımsı ve ilk hatta köylüyü himaye etmenin lâzım geldiği sabit olmuştur.

Mevzuabâhs olan demiryolları inşaatı olmuştur ki, bu da pek büyük fedakârlıklara sebebiyet verecek idisede, bunların hasılatı gene inşaat masarifini kapatacak şekilde bulunmakta ve ayrıca parlak bir istikbal elde edeceklerdir. Fakat yeni yapılan hatlar gündün güne büyümekte, dolayısıyla bunlara ait olan tahsisatta

Macarlarla dostluğumuz

Ankara 26 A.A. — Malbuat umum müdüriyetinden: Macaristan Hariciye nazırı M. Valkonun ziyareti münasebetile Ankarada cereyan eden mükâlemeler esnasında iki memleketi alâkadâr eyleyen meseleler gözden geçirilmiştir bir dostlukla meşbu olduğu ve mütemadiyen kuvellemiş yolunda inkişaf eylediği iki tarafça müşahede edilmiştir. bu tabii efkâra iştirak eden devlet ricalî Türk Macar dostluğu inkişafı gerek her iki memleket havalisine ve gerek umumî mükâlematî alâkadâr eden çok mühim bir sulh ve vifak amilî olduğu neticesine varmak hususunda temamiyle mütehit kalmışlardır

Hali gümrük Resmî tenzil edildi

Ankara 29 A.A. — Millet meclisinde bu gün halt gümrük resminin tenziline ait kanun lâyhası müzakere ve kabul edilmiştir. İktisat vekilî bu münasebelle verdiği izahatta demiştirki: Yeni gümrük tarifesinin tatbikanın evvel senede yüz kırk bin balyaya baliğ olan idhalât miktarı son zamanlarda on dört bin balyaya lenzeül etmiştir. şarktan yapılmakta olan ihlalât huduttan itibaren Trabzuna ve oradan İstanbula kadar nakliyat anterepo ve hammaliye ve saire bedeli olarak memleketeye sene üç buçuk milyon liralık hali idhalatine mukabil altı buçuk milyon liraya yakın bir ihracatı muamelesi yapılmakta idi.

o nispette çoğalmaktadır. Anadoluda bir hattın kâr temin etmesi tabiidir. Bugün oldukça kazanç temin eden hatlardan biri alınan demiryollarıdır.

Başvekil nutkunda, haklı bir guru ile hükümet vaziyetinin siyasetçe olduğu gibi iktisatça da sağlam bir vaziyette bulunduğunu söylemekte haklıdır.

Devletin bütçesi senelerdenberi tam bir tazvün arz etmektedir. Devletin geliri

Hastanemizde Üç ehemmiyetli ameliyat daha yapıldı

Hafta içinde memleket hastanesinde Operatör Cevat B. tarafından üç mühim ameliyat daha muvaffakiyetle yapılmıştır. Mahkememiz azası Hüseyin beye iki taraflı fitik ameliyatı, kâburga kemiğinden neşşeni almış büyük bir urdan bir köylüye ameliyat, ve geçen gün de Orta mektep riyaziye muallimi Doğan beye de apandisitlen ameliyat yapılmıştır. Açıldığı günden beri hastanemizde yapılan mühim ameliyatlara bu son üç ameliyatın inzimamu suretile Hastanemiz bir sisile muvaffakiyet kaydetmiştir.

Güzide ve kıymelli bir Baş hekimin ve çok eyi bir mütehassus olan bir operatörün idaresi altında bulunan hastanemizden daha çok hayati muvaffakiyetler beklemekte haklıyız. Bu neticeden memnuniyetimizi kayıtlı ve muvaffakiyetlemeni ederken muhterem hastalara geçmişler olsun deriz

Bundan sonra Seyahat tayyare ile

Londra 25 A.A. — Amerika ile Avrupa arasında muntazam bir tayyare servisine ait bütün hazırlıkların bittiği ve muktazi sermayenin tedarik edildiği Nevjorktan bildiriliyor.

Kırkar yolcu Taşıyacak tayyareler

Londra 30 A.A. — Bir İngiliz hava kumpanyası beheri kırk yolcu taşımağa başlayacak sekiz tayyare ismarlamıştır. Bunlarda birer bar ve muhtelif eğlence salonu olacak.

mütemadiyen artmaktadır. halkın gıdası için lâzım gelen hububat miktarı memleket dahilinde gittikçe artar bir şekilde temin edilmektedir. Paşa Hazretleri bugün hükûmeferma olan buhran hakkında da mufassal izah vermiş ve buhrana bilhassa